

"Galamērķis: Eiropa" lietoto galveno terminu glosārijs

Šajā glosārijā ir izskaidroti 16 galvenie termini, kas izmantoti mācību līdzeklī "Galamērķis: Eiropa".¹ Plašākas un juridiski precīzākas definīcijas ir sniegtas [Eiropas migrācijas tīkla vārdnīcā](#)² un [Starptautiskās migrācijas organizācijas galvenajos migrācijas noteikumos](#).³ Zem katra termina ievietotajās saitēs ir atrodami ieteicamie papildu avoti angļu valodā.

1. Patvēruma meklētājs un bēglis
2. Kvalificēta darbaspēka aizplūšana
3. Aizturēšanas centri
4. Diskriminācija
5. Eiropas iekšlietu komisārs
6. Kompensācija uzņēmējvalstij
7. Imigrantu integrācija
8. Nelikumīga migrācija
9. Sabiedrības viedoklis par migrāciju
10. Likumīgās migrācijas ceļi
11. Legalizācija/amnestija
12. Pārmitināšanas programmas
13. Atgriešana
14. Šengenas zona
15. Migrantu kontrabanda un tirdzniecība
16. ANO Bēgļu aģentūra (UNHCR)

---

¹ Drukas un atskaņošanas versija un papildu informācija par mācību līdzekli ir pieejama vietnē [destinationeurope.uni.lu](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_en).

² https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_en EMN glosārijs, versija 6.0, ir pieejams lejupielādei kā mobilā lietotne angļu, somu, vācu, itāļu un latviešu valodā [Android](#) un [iOS](#) lietotājiem.

³ <https://www.iom.int/key-migration-terms>

1. Patvēruma meklētājs un bēglis

Patvēruma meklētāji ir cilvēki, kas iesniedz oficiālu starptautiskās aizsardzības pieprasījumu citā valstī, jo baidās, ka viņu mītnes valstī viņu dzīvība ir apdraudēta. Starptautiskie tiesību akti atzīst šādus iemeslus bēgļa statusa piešķiršanai: bailes no vajāšanas, pamatojoties uz etnisko piederību, reliģiju, tautību, piederību konkrētai sociālajai grupai vai politiskajiem uzskatiem. Ne katrs **patvēruma meklētājs** tiks atzīts par **bēgli**, bet katrs, kurš ticis atzīts par **bēgli**, sākotnēji bija **patvēruma meklētājs**.

Termina "bēglis" pilna definīcija ir sniegta 1951. gada Konvencijā par bēgļu statusu (Ženēvas konvencijā) un 1967. gada Protokolā par bēgļu statusu, 14.-16. lpp.:
<https://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>

Jaunākie dati par patvēruma meklētājiem un par bēgļiem atzītajām personām
ES: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics

ANO Bēgļu aģentūras (UNHCR) globālie dati par bēgļiem un patvēruma meklētājiem: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

2. Kvalificēta darbaspēka aizplūšana

Situācija, kad valsts zaudē daudzus, jo īpaši kvalificētus darbiniekus konkrētā profesijā vai ekonomikas nozarē, jo viņi dodas strādāt uz citu valsti. Piemēram, ja pārāk daudz medmāsu dodas prom, lai strādātu ārzemēs, tas var radīt problēmas slimnīcām un pacientiem šo speciālistu izcelsmes valstī. Tomēr, ja migranti atgriežas mājās ar jaunām prasmēm, viņu izcelsmes valsti tas var ietekmēt pozitīvi. Viņu dzimtene gūst labumu arī no naudas, ko viņi sūta savām ģimenēm, (tā sauktajiem naudas pārvedumiem”) un cita veida ieguldījumiem.

Jaunākie dati, ko Globālā zināšanu partnerība migrācijas un attīstības jomā (Pasaules banka) ir apkopojusi par naudas pārvedumiem, kurus migranti nosūtījuši uz viņu mītnes valstīm, ir pieejami šeit: <https://www.knomad.org/data/remittances>

3. Aizturēšanas centri

ES kontekstā tās ir specializētas telpas, kurās tiek aizturēti cilvēki no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, un kurus gatavojas izraidīt uz viņu izcelsmes valsti. Migranti tiek aizturēti šajos slēgtajos centros, jo īpaši tad, ja pastāv risks, ka viņi varētu mēģināt izvairīties no izraidīšanas,

pazūdot vai citādi kavējot izraidīšanas procedūru. Saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību tiesību aktiem, aizturēšana migrācijas kontekstā būtu jāizmanto tikai kā pēdējais līdzeklis, ja nav iespējams piemērot alternatīvu risinājumu.

Jaunākie dati par dažādās valstīs aizturēto migrantu skaitu, ko apkopojusi bezpeļņas organizācija "Globālais aizturēšanas projekts" ir pieejami šeit:

<https://www.globaldetentionproject.org/regions-subregions/europe>

4. Diskriminācija

Diskriminācija ir situācija, kad pret vienu personu salīdzināmos apstākļos izturas sliktāk nekā pret citu personu tādu faktoru dēļ kā personas etniskā izcelsme, tautība vai migrācijas statuss. Ir labi dokumentēts, ka imigranti un viņu pēcnācēji saskaras ar diskrimināciju visā ES un visās dzīves jomās, visbiežāk – meklējot darbu un mājokli.

Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras 2017. gada apsekojuma par ES minoritātēm un diskrimināciju rezultāti: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/second-european-union-minorities-and-discrimination-survey-main-results>

5. Eiropas iekšlietu komisārs

Eiropas iekšlietu komisārs ir Eiropas Komisijas loceklis, kurš ir atbildīgs par ES migrācijas politikas priekšlikumu ierosināšanu un īstenošanu. ES iekšlietu komisāra misija laika posmam no 2019. līdz 2024. gadam ir rast kopīgu ES dalībvalstu nostāju un rosināt jaunu sākumu migrācijas un patvēruma jomā, kas varētu apvienot ES valstis, apzinoties kopīgas vērtības un kopā uzņemoties humāno atbildību.

Laikā no 2019. līdz 2024. gadam ES iekšlietu komisāre ir **Ilva Jūhansone**. Vairāk informācijas par viņas pienākumiem un darbības aktualitātēm meklējiet šeit:

https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson_en

6. Kompensācija uzņēmējvalstij

Iecere, ka valstis ārpus ES, kas vēlas uzņemt nelegālos migrantus un patvēruma meklētājus, kurus sūta atpakaļ no ES, varētu saņemt no ES finansiālu kompensāciju vai ES nodrošinātu šo valstu pilsoņiem vieglāku piekļuvi ES. Tā nav oficiāla ES politika, ko sistemātiski piemēro migrācijas pārvaldībai. Drīzāk dažas atsevišķas ES valstis veic sarunas ar migrantu izcelsmes vai tranzīta valstīm, lai stiprinātu savu robežkontroli.

Vairāk par dažādiem šīs prakses aspektiem Eiropā un citās pasaules daļās lasiet šeit: <https://www.chathamhouse.org/2020/10/what-externalization-and-why-it-threat-refugees>

7. Imigrantu integrācija

Migrantu un sabiedrības, kurās viņi dzīvo, ir savstarpējās adaptācijas process. Migranti ir iekļauti uzņēmējas kopienas sociālajā, ekonomiskajā, kultūras un politiskajā dzīvē, kas mainās arī viņu klātbūtnes dēļ. Integrācija nozīmē kopīgu pienākumu kopumu migrantiem un kopienām, kurās viņi apmetas. Šīs kopienas ne vienmēr ir migrantu pastāvīgās dzīvesvietas. Integrācijas galvenie elementi ir migrantu piekļuve dažāda veida tiesībām un pakalpojumiem, piemēram, izglītībai un darba tirgum, kā arī tādu vērtību kopuma atzīšana, kas sasaista kopā migrantus un uzņemošās kopienas.

Lai iegūtu salīdzinošu pārskatu par dažādām integrācijas dimensijām un integrācijas politiku ES un daudzās citās valstīs, skatiet MIPEX (Imigrantu integrācijas politikas indekss) interaktīvo tīmekļa vietni: <https://www.mipex.eu>

8. Nelikumīga migrācija

Nelikumīga migrācija ir cilvēku pārrobežu kustība, pārkāpjot likumus, kas reglamentē ieceļošanu tranzīta vai galamērķa valstī. Tas, ka daži cilvēki migrē ārpus atzītiem migrācijas kanāliem, nenozīmē, ka valstīm, kuras viņi šķērso tranzītā vai kurās viņi apmetas, nav pienākuma aizsargāt savas tiesības. Starp cilvēkiem, kuri izmanto neregulārus maršrutus, var būt bēgļi, cilvēku tirdzniecības upuri vai migrantu bērni bez pavadības. Saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem valstīm ir jānodrošina patvēruma meklētājiem, kuri bēg no vajāšanas, konfliktiem vai vispārējas vardarbības, piekļuve starptautiskajai aizsardzībai. Turklāt starptautiskie tiesību akti aizsargā bēgļus no sodīšanas par nelikumīgu ieceļošanu vai uzturēšanos, ja viņi ir atceļojuši no vietas, kurā viņi bija pakļauti riskam.

Datus par nelikumīgo migrāciju skatiet Starptautiskās migrācijas organizācijas (IOM) migrācijas datu portālā: <https://migrationdataportal.org/themes/irregular-migration>

9. Sabiedrības viedoklis par migrāciju

Attieksme pret migrantiem un migrāciju sakņojas indivīdu vērtībās un vispārējā skatījumā uz pasauli. Lai gan sabiedrībai var nebūt precīzas informācijas par tās valstī dzīvojošo migrantu skaitu un profilu, tās viedoklis par migrāciju var veidot valdību politiku un pat ietekmēt vēlēšanu rezultātus. Sabiedrības viedoklis par migrāciju ietekmē arī vidi, kurā migranti integrējas uzņemošajā kopienā.

Daudzas valstis vāc datus par sabiedrības viedokli par migrāciju, šie dati var būt noderīgs rādītājs tam, cik atvērtas vai slēgtas ir uzņēmējas sabiedrības attiecībā uz imigrāciju. Iespējams, ka tas ir pārsteidzoši, taču nesenie Eurobarometra dati liecina, ka turīgākajās ES valstīs aptuveni puse cilvēku nav ne par, ne pret migrāciju, bet svārstās kaut kur pa vidu. Pret migrantiem vērsta attieksme parasti ir izteiktāka valstīs, kurās ir vismazāk migrantu, kur cilvēkiem nav personīgas pieredzes ar migrantiem, bet viņiem var būt lielāka vispārējā nedrošības sajūta un mazāka kontrole pār savu ekonomisko vai sociālo situāciju.

Pārskatu par dažādām sabiedriskās domas aptaujām par migrāciju skatiet Starptautiskās migrācijas organizācijas (IOM) migrācijas datu portālā: <https://migrationdataportal.org/themes/public-opinion-migration>

Divi nesen veikti pētījumi par šo tēmu, kas ietver datus par ES valstīm, ir pieejami šeit:

- *Overseas Development Institute working paper: Public attitudes towards immigration and immigrants, 2020:* <https://odi.org/en/publications/public-attitudes-towards-immigration-and-immigrants-what-people-think-why-and-how-to-influence-them/>
- *Friedrich Ebert Stiftung study: Still divided but more open: Mapping European attitudes towards migration before and after the migration crisis, 2019:* <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/still-divided-but-more-open-mapping-european-attitudes-towards-migration-before-and-after-the-migration-crisis>

10. Likumīgās migrācijas ceļi

Likumīga migrācija atbilst izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts tiesiskajam regulējumam. ES dalībvalstīs pastāv īpašas shēmas (ceļi), kas ļauj personām, kurām uz to ir tiesības, regulāri, noteiktos apstākļos un dažreiz uz noteiktu laiku migrēt no valstīm, kas atrodas ārpus ES. Piemēram, migrācija darba, izglītības vai ģimenes atkalapvienošanās nolūkos. Citi ceļi ir pielāgoti neaizsargātības situācijās nonākušu cilvēku vajadzībām, piemēram, bēgļiem, cilvēkiem, kas spiesti pamest savu valsti dabas katastrofu vai klimata pārmaiņu un vides degradācijas nelabvēlīgās ietekmes dēļ. Palīdzība neaizsargātiem migrantiem ietver, piemēram, humānās vīzas un humānās palīdzības uzņemšanas programmas, privātas sponsorēšanas programmas, ģimenes atkalapvienošanās shēmas vai medicīniskās evakuācijas un daudzus citu atbalsta veidus. Valstis nereti tiek aicinātas atvērt likumīgus migrācijas ceļus, kas kalpo kā alternatīva nelikumīgai migrācijai.

Vairāk par likumīgo migrāciju uz ES lasiet Eiropas Parlamenta pētniecības dienesta paziņojumā par 2019. gadu:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635559/EPRS_BRI\(2019\)_6355_59_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635559/EPRS_BRI(2019)_6355_59_EN.pdf)

11. Legalizācija/amnestija

ES kontekstā legalizācija ir valsts procedūra. Saskaņā ar šo procedūru ārpus ES esoši pilsoņi, kuri uzturas ES nelikumīgi, var pieprasīt likumīgu uzturēšanās statusu savā uzņēmējvalstī. Ja likumīgas migrācijas iespējas no valstīm ārpus ES ir ierobežotas, bet pieprasījums pēc migrējoša darbaspēka ir liels un migranti var atrast veidu, kā ierasties valstī nelikumīgi, tas parasti rada šajā valstī dzīvojošo nelikumīgo migrantu skaita pieaugumu. Arī ārkārtas apstākļos, piemēram, COVID-19 pandēmijas radītajā situācijā, migranti, kuri iepriekš bija ieguvuši tiesisko statusu, var nonākt nestabilā situācijā un, iespējams, zaudēt tiesības uzturēties valstī.

Lai risinātu šos jautājumus, dažas valdības nolemj izvirzīt konkrētus nosacījumus, kas ļauj nelikumīgajiem migrantiem var iegūt likumīga migranta statusu. Tomēr tas ir pretrunīgs risinājums. No vienas puses, ārvalstu darba ņēmēju pārvietošana no nelikumīgas uz likumīgu nodarbinātību nāk par labu gan darba ņēmējiem, gan uzņēmējvalstij. No otras puses, to varētu uzskatīt par nelikumīgās migrāciju veicināšanu un netaisnīgu attiecībā pret migrantiem, kuri gaida iespēju ierasties ES, izmantojot likumīgus kanālus.

Lai uzzinātu vairāk par ārvalstu darba ņēmēju nelegālās nodarbinātības novēršanu dažādās valstīs, skatiet OECD Starptautiskās migrācijas pārskatu par 2018. gadu, 176., 178. un 186. lpp.: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2018_migr_outlook-2018-en#page1

12. Pārmitināšanas programmas

ES kontekstā tās ir brīvprātīgas programmas, saskaņā ar kurām ES valstis savās teritorijās nodrošina starptautisko aizsardzību bēgļiem un pārvietotajām personām, kuras Apvienoto Nāciju Organizācijas Bēgļu aģentūra (UNHCR) ir atzinusi par piemērotām pārvietošanai. Pasaules mērogā pārvietošana ir veids, kā aizsargāt bēgļus, kuriem nav iespēju integrēties vietējā līmenī vai atgriezties savā mītnes valstī. Tā ietver bēgļu atlasīšanu un pārvietošanu no valsts, kurā viņi ir meklējuši aizsardzību, uz trešo valsti, kas ir piekritusi tos uzņemt kā bēgļus ar pastāvīgās uzturēšanās statusu. Šis statuss nodrošina viņiem un viņu tuvākajiem ģimenes locekļiem aizsardzību un piekļuvi tādām pašām tiesībām, kādas ir konkrētās valsts pilsoņiem. Viņiem vajadzētu būt arī iespējai galu galā kļūt par viņu pārvietojušās valsts pilsoņiem.

Plašāku informāciju par bēgļu pārvietošanu ES skatiet Eiropas Parlamenta ziņojumā par 2019. gadu:
[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)589859](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)589859)

ANO Bēgļu aģentūras (UNHCR) Globālie dati par pārvietošanu ir pieejami šeit: <https://www.unhcr.org/resettlement-data.html?query=resettlement>

13. Atgriešana

Migranta pārvietošana no uzņēmējvalsts atpakaļ uz viņa izcelsmes, valstspiederības vai pastāvīgās dzīvesvietas valsti pēc tam, kad migrants ievērojamu laika periodu ir pavadījis uzņēmējvalstī. Atgriešana var būt brīvprātīga vai piespiedu, atbalstīta vai spontāna. Tiesības izlemt, kurš ienāk un kurš paliek tās teritorijā, ir valsts suverenitātes izpausme. Tādējādi valsts var izraidīt migrantus piespiedu kārtā, bet vairāki starptautisko tiesību principi, un "neizraidīšana" var ierobežot valsts pilnvaras šajā jautājumā. "Neizraidīšana" ir princips, kas liedz valstīm atgriezt personu valstī, kurā būtu apdraudēta tās dzīvība vai brīvība. Starptautiskie tiesības akti arī nosaka piespiedu izraidīšanas standartus. Valstij ir jāaglabā indivīda cieņa, spēku drīkst pielietot tikai ārkārtas gadījumos, aprobežojoties ar pamatotu nepieciešamību. Valsts nekad nedrīkst apdraudēt indivīda dzīvību vai fizisko veselību.

Jaunākie ES-27 dati par migrācijas tiesību aktu izpildi, tostarp atgriešanu ir pieejami šeit: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation?oldid=264452#Returns_of_non-EU_citizens

Globālie dati par atgriešanas migrāciju, koncentrējoties uz brīvprātīgu atgriešanos, ir pieejami Starptautiskās migrācijas organizācijas (IOM) migrācijas datu portālā: <https://migrationdataportal.org/themes/return-migration>

14. Šengenas zona

Tā ir zona, kurā pašlaik ietilpst lielākā daļa ES valstu un dažas valstis, kas nav ES dalībvalstis (sk. "*Galamērķis: Eiropa*" kastē iekļauto karti). Normālos apstākļos Šengenas zonā esošās valstis neveic savstarpēju iekšējo robežkontroli. ES pilsoņi un ikviens, kurš likumīgi atrodas ES, tostarp trešo valstu pilsoņi, var brīvi pārvietoties bez robežkontroles. Šengenas Robežu kodekss ļauj dalībvalstīm uz laiku atjaunot robežkontroli pie iekšējām robežām, ja pastāv nopietni draudi sabiedriskajai kārtībai vai iekšējai drošībai. Bet tas ir domāts kā pēdējais līdzeklis, kas ir jāizmanto ārkārtas situācijās, un to vajadzētu lietot tikai ierobežotu laiku.

Lai uzzinātu vairāk par Šengenas zonu, tās dalībvalstīm un ar to saistītajiem politikas dokumentiem, skatiet tai veltīto Eiropas Komisijas tīmekļa vietni https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en

15. Migrantu kontrabanda un tirdzniecība

Starptautiskie tiesību akti nosaka, ka migrantu **kontrabanda** ir nodrošināšana, ka valstī nelikumīgi ieceļo persona, kas nav tās pilsonis vai pastāvīgais iedzīvotājs. Šāda ieceļošana tiek organizēta, lai gūtu finansiālu vai citu materiālu labumu. **Kontrabanda** parasti ir labprātīga un tiek īstenota pārrobežu līmenī. To dažreiz jauc ar **cilvēku tirdzniecību**. Šie procesi var būt ļoti līdzīgi, bet atšķirībā no **kontrabandas**, **tirdzniecība** ietver cilvēku ekspluatāciju. **Cilvēku tirdzniecība** var notikt arī valsts teritorijā. Tomēr praksē var būt grūti noteikt robežu starp abiem šiem procesiem. Tranzīta laikā vai galamērķī migranti var tikt ekspluatēti un ļaunprātīgi izmantoti, pat ja sākotnēji viņi tam ir piekrituši labprātīgi. **Kontrabanda** var novest pie **tirdzniecības**. **Kontrabanda** un **tirdzniecība** var notikt arī pa vieniem un tiem pašiem ceļiem. Būtiska atšķirība ir tā, ka **cilvēku tirdzniecību** parasti uzskata par noziegumu pret individu, bet **kontrabanda** ir noziegums pret valsti.

Sīkāku informāciju un datus par kontrabandu skatiet Starptautiskās migrācijas organizācijas (IOM) migrācijas datu portālā

[https://migrationdataportal.org/themes/smuggling- migrants](https://migrationdataportal.org/themes/smuggling-migrants)

Informācija par Eiropola Eiropas migrantu kontrabandas centra veiktajām ES darbībām kontrabandas novēršanai ir pieejama šeit: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc#fndtn-tabs-0-bottom-1>

16. ANO Bēgļu aģentūra (UNHCR)

Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūra, kas sniedz palīdzību bēgļiem, pārvietotajām kopienām un bezvalstniekiem 135 valstīs.

Lai uzzinātu vairāk par organizāciju un tās darbu, dodieties uz UNHCR tīmekļa vietni: <https://www.unhcr.org/what-we-do.html>